

De Tavernier, H. (2025) "Agent Orange: een vergeten schaduw van de geschiedenis."
Studiereisverslag, Conférence Olivaint
Genootschap, vol. 70, pp. 109–114.

Agent Orange: een vergeten schaduw van de geschiedenis.

Harold De Tavernier, Olivaint Genootschap van België, BE

1. Inleiding

Agent Orange. Een term die ooit vluchtig werd besproken in een van mijn geschiedenislessen op de middelbare school. Het kwam aan bod tijdens een les over de Vietnamoorlog, een conflict binnen het grotere kader van de Koude Oorlog. Toen leek het slechts een voetnoot, een fragment van een groter geheel, en er werd dan ook niet veel aandacht aan besteed—begrijpelijk gezien de beperkte lestijd. Pas tijdens onze studiereis naar Vietnam kreeg ik de kans om dit begrip van dichtbij te bestuderen.

Het werd duidelijk dat Agent Orange veel meer aandacht verdient en dat het wereldwijd besproken zou moeten worden. In dit artikel wordt bekeken wat Agent Orange precies is en wat de implicaties ervan zijn, wat er gebeurd is in België en op wereldtoneel betreffende de oplossing voor Vietnamezen en veteranen en waarom de Napalmbommen veel bekender zijn bij het brede publiek.

2. Wat is Agent Orange?

Agent Orange is een chemisch ontbladeringsmiddel dat door het Amerikaanse leger werd ingezet tijdens de Vietnamoorlog. Het maakte deel uit van Operation Ranch Hand, een militaire strategie die gericht was op het ontbladeren van de dichte junglevegetatie die door de Vietcong en het Noord-Vietnamese leger werd gebruikt als schuilplaats en verdedigingsmiddel. Agent Orange

bestond uit twee krachtige herbiciden, maar de grootste bedreiging kwam van de verontreiniging met dioxine, een van de giftigste stoffen die ooit door de mens is geproduceerd. Meerderen zeggen dat zo veel al 85 gram dioxine voldoende kan zijn om een stad of land met populatie van 8 miljoen mensen te doden. Dit is dus enorm schadelijk. Agent Orange was trouwens niet de enige vorm dioxine die werd gebruikt, ook andere stoffen werden gebruikt, altijd een naam met eerst 'Agent' en dan een kleur bv 'Blue'. Agent Orange was wel degene die veruit het vaakst werd gebruikt.

Hoewel de primaire bedoeling van het Amerikaanse leger was om de natuur te beschadigen, hield men onvoldoende rekening met de zware gevolgen voor de bevolking, zowel direct als indirect.

Het gebruik van Agent Orange leidde tot de introductie van de term 'ecocide'. In 1970 introduceerde de Amerikaanse bioloog A.W. Galston dit begrip om het gebruik van Agent Orange door het Amerikaanse leger te beschrijven.

3. Gevolgen van Agent Orange

Tijdens ons bezoek aan het 'War Remnants Museum' in Ho Chi Minh City kwam het onderwerp Agent Orange extra hard binnen. De ruimte gewijd aan dit onderwerp was bijzonder aangrijpend. De cijfers waren schokkend en confronterend: 4,8 miljoen Vietnamezen kwamen in aanraking met Agent Orange, waarvan 3 miljoen slachtoffers werden. Het middel, bedoeld om de bomen te ontbladeren, had een verwoestend effect op zoveel mensen.

Maar het waren vooral de foto's die de gruwel van Agent Orange tastbaar maakten. Beelden van kinderen met misvormde hoofden, kinderen zonder ledematen, en ouderen met vlekken en bulten over hun hele lichaam. Deze foto's lieten de ware horror zien die dit product veroorzaakte. Agent Orange blijft een actueel probleem in de regio, met duizenden besmettingen in de generaties na de oorlog, wat aantoont dat het probleem generaties lang doorwerkt.

Voor ons als studenten en jonge mensen is dit zeker confronterend. Het is moeilijk voor te stellen dat generaties als de onze, die geen oorlog 'bij ons' hebben meegemaakt, maar wel weet hebben van de oorlogen tijdens de vorige eeuw, nog steeds last hiervan ondervinden door mutaties bij vrienden, familie en leeftijdsgenoten.

De Verenigde Staten erkenden ook dat Agent Orange hun eigen land had getroffen, via hun veteranen. 2,6 miljoen Amerikaanse soldaten kwamen in aanraking met Agent Orange of dioxine,

evenals soldaten uit andere landen die meevochten in de oorlog zoals Korea, Nieuw-Zeeland en Australië. Dit benadrukt dat de gevolgen van Agent Orange zich niet alleen tot Vietnam beperkt.

Ook de natuur werd onherroepelijk beschadigd. Maar liefst 18 procent van de bossen in Vietnam werd aangetast door Agent Orange, wat leidde tot een ecologisch onevenwicht. Bepaalde planten werden dominant, en het herstel van aangetaste mangroves duurde soms wel 100 jaar. Bioloog Peter Ashton van de Harvard Universiteit ontdekte dat een bespoten bos slechts 24 vogelsoorten en 5 zoogdiersoorten telde, in tegenstelling tot een onbespoten bos met 150 vogelsoorten en 45 zoogdiersoorten. Het verschil was schokkend.

4. Wat kunnen we doen?

Het was bemoedigend om te zien dat ons kleine land België zich inzet om het probleem van Agent Orange aan te pakken. Tijdens ons bezoek aan de residentie van de ambassadeur in Hanoi kregen we hier een inspirerende presentatie over.

Er zijn verschillende acties ondernomen. Allereerst kwam er een krachtig signaal vanuit ons parlement. Op 5 oktober 2023 stemde de Kamer unaniem voor een resolutie waarin steun wordt geëist voor de slachtoffers van Agent Orange tijdens de oorlog in Vietnam. Dit was de eerste resolutie wereldwijd over dit onderwerp en vestigde de aandacht op de kwestie in ons land. In de resolutie werd ook met dringende noodzaak verwezen naar meer en gerichte acties van de Europese Commissie.

Een andere, misschien wel belangrijkere, actie kwam van een Brussels bedrijf. Haemers Technologies ontwikkelde een innovatieve methode om vervuilde grond in Vietnam volledig te reinigen en dioxinevrij te maken, zonder afval of uitstoot van dioxine in de lucht. Deze oplossing kan letterlijk levens en generaties redden. Het stond al veel verder dan andere bedrijven en technologieën die ook actief met deze materie bezig waren.

Echter, een groot probleem blijft de financiering. Het schoonmaken van de grond kost miljarden euro's, geld dat Vietnam niet heeft en dat zij ook niet moreel verantwoordelijk zijn om te betalen. Dit brengt ons bij de rol van de Verenigde Staten, de veroorzaker van de vervuiling en beschadiging in deze.

5. De Verenigde Staten

De Verenigde Staten zijn zich terdege bewust van de gevolgen van Agent Orange. Zoals eerder vermeld, werden veel veteranen getroffen door Agent Orange, wat de kwestie dichterbij huis

bracht. In 1991 werd de “Veterans’ Compensation Program” ingevoerd, die compensatie bood aan veteranen met aandoeningen die verband hielden met Agent Orange. De overheid erkende uiteindelijk de schadelijke effecten van het middel. In 1996 erkende de overheid van de Verenigde Staten uitdrukkelijk de gevolgen van Agent Orange en de compensatie voor de veteranen.

Veteranen van andere landen, bijvoorbeeld Korea, die meevochten met de Amerikanen konden geen aanspraak maken op deze vergoeding en compensatie. Er is echter een evolutie zichtbaar in hoe de VS-slachtoffers van Agent Orange behandelen, net zoals er een evolutie is in de relatie tussen Vietnam en de VS. Onze resolutie kwam voort uit een succesvolle ontmoeting tussen Vietnam en de VS, waarbij een duidelijke focus lag op dit onderwerp. Vooral de speeches en verklaringen van president Barack Obama benadrukten dit.

Obama heeft vaak de morele verantwoordelijkheid van de VS benadrukt in verband met de gevolgen van Agent Orange. Hij beschouwde het als een belangrijke kwestie van historische rechtvaardigheid. Tijdens zijn bezoeken aan Vietnam sprak hij over de noodzaak om de schade die door het gebruik van Agent Orange is aangericht, zowel ecologisch als menselijk, aan te pakken. Hij noemde het essentieel om de slachtoffers van deze herbiciden te helpen en de bilaterale betrekkingen tussen de VS en Vietnam te versterken door samenwerking in herstelprojecten.

In 2016 kondigde Obama aan dat de VS 21 miljoen dollar zouden toekennen voor de hulp aan mensen met een handicap in gebieden die zijn getroffen door Agent Orange. Dit was bedoeld om de levensomstandigheden van de slachtoffers te verbeteren, ongeacht de specifieke oorzaak van hun handicaps.

De Amerikanen hebben nog enkele stappen gezet onder leiding van Obama. Washington besloot om 183 miljoen dollar vrij te maken voor de schoonmaak van een specifieke locatie in Vietnam, de zwaarst vervuilde plek van het land. Dit is de voormalige luchthaven van Danang. Dit bedrag geeft een idee van de kosten voor de volledige reiniging van Vietnam en hoeveel tijd het nog zal duren voordat het land volledig schoon is.

De VS hebben ook steun verleend aan verschillende non-gouvernementele organisaties en projecten die gericht zijn op het helpen van de slachtoffers van Agent Orange. Deze initiatieven omvatten medische zorg, rehabilitatie en het bieden van financiële hulp aan de getroffen families. Veel van deze inspanningen zijn gericht op de derde generatie van slachtoffers, die nog steeds de gevolgen ondervinden van de blootstelling van hun grootouders en ouders aan Agent Orange. Voorbeelden hiervan zijn The Vietnam Red Cross, The East Meets West Foundation, The War Legacies Project en vele andere projecten.

6. Vergelijking met Napalm

Napalm is een brandbare gel die wordt gemaakt van een mengsel van benzine en een verdikkingsmiddel. Het resultaat is een substantie die aan oppervlakken hecht en intense hitte genereert wanneer het in brand wordt gestoken. Napalm is ontworpen om grote gebieden in brand te steken en wordt vaak gebruikt in militaire toepassingen om vijandelijke troepen, voertuigen en schuilplaatsen te vernietigen.

Napalm werd op grote schaal ingezet door de Verenigde Staten tijdens de Vietnamoorlog, vooral vanaf 1965. Het werd gebruikt in luchtaanvallen om de jungle te ontbladeren, vijandelijke posities te verwoesten en om een psychologisch effect te creëren op de Vietnamezen.

De kritiek op napalm was over het algemeen groter dan die op Agent Orange, en dit had verschillende oorzaken:

1. **Visuele impact van Napalm.** Napalm werd vaak ingezet in bombardementen en resulteerde in onmiddellijke en zichtbare verwoesting. Beelden van napalm-slachtoffers, zoals de beroemde foto van de “Napalm Girl,” veroorzaakten wereldwijde verontwaardiging. Deze foto hebben we ook gezien in het ‘War Remnants Museum’ en voor mij was dit ook een emotioneel moment. De heftige brandwonden en het lijden van slachtoffers waren tastbaar en confronterend, wat leidde tot een sterke emotionele reactie van het publiek tijdens en na de Vietnamoorlog.
2. **Directe schade aan burgers.** Napalm werd gebruikt in dichtbevolkte gebieden, wat leidde tot massale burgerdoden. De wreedheid van deze aanvallen op onschuldige burgers veroorzaakte een krachtige afkeer van het gebruik van dit soort wapens. In tegenstelling tot Agent Orange, dat op grotere schaal werd gebruikt om de jungle te ontbladeren en subtieler was in zijn effecten, had napalm een directe en zichtbare impact die moeilijk te negeren was.
3. **Morele en ethische overwegingen.** Napalm werd vaak gezien als een onmenselijk wapen dat de grenzen van de oorlogsvoering overschreed. De manier waarop het werd gebruikt en de gevolgen ervan riepen vragen op over de ethiek van het voeren van oorlog en het gebruik van chemische wapens tegen burgers. Dit leidde tot een bredere discussie over oorlogsmisdaden en de morele verantwoordelijkheden van landen in oorlog.
4. **Onderzoek en rapportage.** Er werd veel onderzoek en rapportage gedaan over de effecten van napalm, vooral vanuit de media. Journalisten, activisten en wetenschappers droegen bij aan de zichtbaarheid van de gevolgen van het gebruik van napalm, waardoor het onderwerp prominent op de agenda kwam te staan. Terwijl de schadelijke effecten van

Agent Orange ook werden onderzocht, duurde het langer voordat de ernst en reikwijdte van de gevolgen volledig werden erkend.

5. **Langetermijngevolgen van Agent Orange.** Hoewel Agent Orange op lange termijn ernstige gevolgen had, waren deze gevolgen vaak minder zichtbaar en minder onmiddellijk dan die van napalm. De gezondheidsproblemen die voortkwamen uit blootstelling aan Agent Orange, zoals kanker en geboortefwijkingen, kwamen pas jaren later aan het licht, waardoor de impact minder direct werd ervaren en daardoor minder aandacht kreeg in de vroege jaren van de oorlog.

Napalm heeft waarschijnlijk geleid tot een groter aantal directe doden (tussen de 20.000 en 100.000) in vergelijking met de schattingen van directe sterfgevallen door Agent Orange, dat in de eerste instantie niet direct dodelijk was. Op de lange termijn heeft Agent Orange een groter aantal gezondheidsproblemen en sterfgevallen veroorzaakt onder mensen die aan de chemicaliën zijn blootgesteld, wat bijdraagt aan de geschatte 400.000 doden als gevolg van gezondheidsproblemen gerelateerd aan deze blootstelling.

7. Conclusie

Voor mij is het duidelijk dat, hoewel Napalm ook een ontzettende verwoesting heeft veroorzaakt, Agent Orange ook een ontzettend schadelijke stof was en is en het veel meer invloed heeft gehad op de generaties Vietnamezen na de oorlog tot op heden. Het is daarom ontzettend jammer om te zien dat dit niet de aandacht krijgt die het verdient op wereldvlak, om er een oplossing voor te vinden. In tijden waarin nieuwe conflicten ontstaan en oude conflicten blijven uitgevochten worden, zou het goed zijn volgens mij om dit sluimerende gevolg van een conflict van 50 jaar geleden op te lossen en zo Vietnam Agent Orange vrij te maken. Het zal veel geld kosten en veel tijd, maar het zal ervoor zorgen dat een land als Vietnam, dat ongelooflijk prachtig en ongerept is, haar volledige capaciteiten kan gebruiken in de toekomst. In dit rapport heb ik proberen toe te lichten wat Agent Orange is en haar context binnen onze geschiedenis. Ook heb ik proberen te kaderen wat al gebeurd is, maar ook zeker wat nog moet gebeuren. En hoe beeldvorming van de oorlog en het gebruik van Napalm naast Agent Orange ervoor zorgt dat het niet altijd de aandacht heeft gekregen of krijgt die het verdient en die de Vietnamezen verdienen.

Aansprakelijkheidsclausule

Dit artikel geeft enkel de visie van de auteur weer en het Olivaint Genootschap van België, vereniging zonder winstdoelmerk, kan niet verantwoordelijk worden gesteld voor het gebruik van de informatie die erin is vervat.
